

RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ



ANTİK ÇAĞDA ASYA
Sümerler

KARACAN



RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPESİ



ANTİK ÇAĞDA ASYA
Sümerler

KARACAN

KARACAN RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

Copyright: Daniel Mallo-Editorial Palsa S.A., Mexico
Türkiye'de Yayın Hakkı: KARACAN YAYINLARI/ONK

Karacan Yayınları A.Ş. adına sahibi: **ALİ KARACAN**
Sorumlu Genel Yayın Yönetmeni: **ALİ SAYDAM**
Mali Koordinatör: **ÖZHAN KÜÇÜKTOPUZLU**
Teknik Koordinatör: **OĞUZ DEMİRCİOĞLU**

Yazı İşleri Müdürü: **ERCAN ALTAZLI**
Yazı İşleri Yardımcısı: **DENİZ DAĞDELEN**
Danışma Kurulu: Prof. Dr. **TAHSİN YAZICI**, Doç. Dr. Ali **İHSAN GENCER**,
Doç. Dr. **MEHMET ÖZSAİT**, Doç. Dr. **İSMET MİROĞLU**, **PAUL MANDRİNİ**,
ALBERTO CABADO, **EUGENIO ZOPPI**.

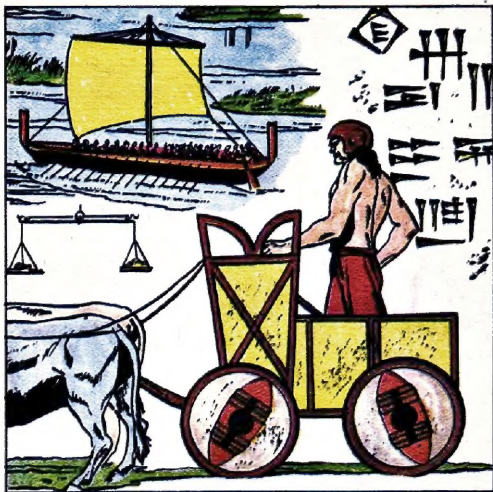
Teknik Yönetmen: **ERTAN GÖKEMRE**
Teknik Müdür: **NURETTİN ÖZAKSEL**
Teknik Müdür Yardımcısı: **M. SABİT UÇUK**
İlan ve Halkla İlişkiler Müdürü: **ESER NOYAN**
Satış Müdürü: **ALİ ALPASLAN**

**Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın
3.4.1984 tarih ve 2152 sayılı kararı ile
özellikle ilkokul 4. ve 5. sınıf öğrencileri ile
ortaokul öğrencilerine tavsiye edilmiştir.**

Renk Ayrımı: **ÇALI GRAFİK**
Baskı: **HÜRRİYET OFSET A.Ş. HALKALI/İSTANBUL**
Kapak Baskısı: **NADİR BASİMEVİ**

Adres: **KARACAN YAYINLARI**, Basın Sarayı, Cağaloğlu/İstanbul
Tel: 527 00 34 - 526 69 00

Fiyatı: 200 TL / Kıbrıs'ta: 250 TL



SÜMERLER

SÜMERLER

YUNANCA ASILLI
BİRKELİME OLAN **MEZO-
POTAMYA**'NIN; MANASI,
"İKİ NEHİR ARASI" OLUP TARİH-
TE BU AD, **BASRA** KÖRFEZİNE
DÖKÜLEN **DİCLE** VE **FIRAT**
NEHİRLERİNİN ARASINDAKİ
BÖLGEYE VERİLMİŞTİR... ADI GEÇEN
BÖLGE, BUGÜN **İRAK**'İN SINIRLARI
İÇİNDE KALMAKTADIR...

GÜNÜMÜZDEN 9000 YIL ÖNCE
MEZOPOTAMYA'NIN BİRKAC
KİLOMETRE UZAGINDA YER ALAN
ZAGROS DAĞLARININ BOL YAĞIŞ
ALAN ETEKLERİNDE YAŞAYAN İK
İNSANLAR TARIMLA UĞRAŞIYORLARDI..



ASIRLAR SONRA TEKİ **NİL, HU-
ANG-HO VE İNDUS** KIVILARIN-
DA OLDUĞU GİBİ **DİCLE** VE **FI-
RAT** KIVILARI DA YERLEŞİM
BÖLGESİ HALİNE GELDİ...



GÖÇEBE KAVİMLER, YAVAŞ
YAVAŞ **MEZOPOTAMYA**'YA
YERLEŞMEYE BAŞLADILAR...
ZAMANLA KÜÇÜK KÜÇÜK KÖY-
LER OLUSTU VE İNSANLAR
YERLEŞİK TOPLUM DÜZENİNE
GEÇTİLER...

ONLAR DA TARIMLA LİGRASIYORLAR-
DI. ANCAK MEZOPOTAMYA'NIN SICAK VE
KURAK İKLİMİ, TARIMA PEK ELVERİŞLİ
DEĞİLDİ...



DOLAYISIYLA SULAMA ÇALIŞMA-
LARINA HIZ VERİLDİ... BU,
KOLLEKTİF.....



...YÖĞÜN VE PLÂNLİ BİR
ÇALIŞMAYI GEREKTİRİ-
YORDU...

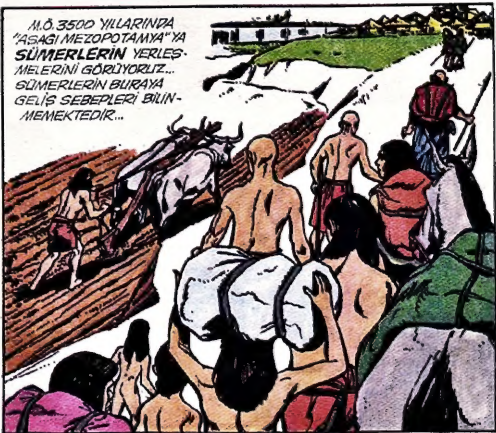


M.Ö. 4.000 YILINA DOĞRU **MEZOPOTAMYA'**-
NİN ORTALARINDAN **ANADOLU** YARIMADA-
SINA, **İRAN** YAYLASINA
YE **İNDUS** VADİSİNE
LIZANAN BÖLGEDE ÖNEM-
Lİ EKONOMİK VE SOSYAL
GELİŞMELER KAY-
DEDİLER...

GÜNEYDE İSE, **BASRA KÖRFEZİNİN**
SULARININ TAŞMASIYLA BATAKLIK HALİNE
GELEN **AŞAĞI MEZOPOTAMYA'**NİN,
BATAKLIK BÖLGELERİ KURUTULARAK, YENİ
YERLEŞİM BÖLGELERİ KURULDI...



M.Ö. 3500 YILLARINDA
"ASAGI MEZOPOTAMYA"YA
SÜMERLERİN YERLE-
MELERİNİ GÖRÜYÖRÜZ...
SÜMERLERİN BURAYA
GELİŞ SEBEPLERİ BİLİN-
MEMEKTEDİR...



BU, UFAK TEFEK, KUVVETLİ, GENİŞ YÜZLÜ
VE SIVRI BURUNLU ADAMLAR NEREDEN
GELİYORLARDI? TAM OLARAK BİLİNME-
MEKLE BERABER TÜRKİSTAN'DAN
GELDİKLERİ SANILMAKTADIR...





**KESİN OLAN TEK ŞEY, YERLEŞTİKLERİ
BÜ BÖLGEDE GÖZLE GÖRÜLÜR BİR UY-
GARLIK KURDUKLARIDIR... SÜMERLER,
UYGARLIK KELİMESİNE TARİHÇİLER
TARAFINDAN LAYIK GÖRÜLEN İLK KAVİMDİR...**



**SÜMER EKONOMİSİNİN
TEMELİ, BÜTÜN MEZOPOTAM-
YA'DA OLDUĞU GİBİ TARIM VE
HAYVANCILIĞA DAYANIRDI...**



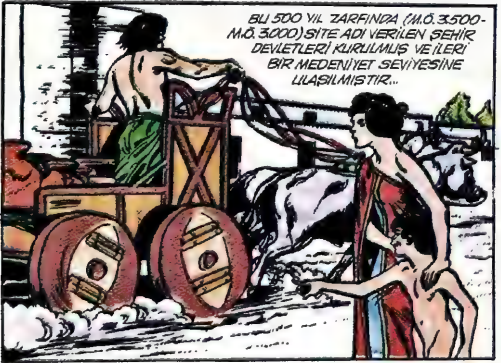
**BASİTİCİ TARIM ÜRÜNLERİ,
BUĞDAY, ARPA VE CAVDARDI ...**

HAYVANCILIK ALANINDA İSE, ÖKÜZ, KEÇİ
VE KOYLIN YETİSTİRİCİLİĞİ ÖNEMLİYDİ...



**SÜMERLER'İN MEZO-
POTAMYA'YA YERLESTİKLERİ**
BU DÖNEME, ARKEOLOGLAR
TARAFINDAN **LIRUK ÇAĞI**
ADI VERİLMEKTEDİR...

BU 500 YIL ZARFINDA (M.Ö. 3500-
M.Ö. 3000) SİTE ADI VERİLEN ŞEHİR
DEVLETLERİ KURULMUŞ VE İLERİ
BİR MEDENİYET SEVİYESİNE
ULAŞILMIŞTIR...



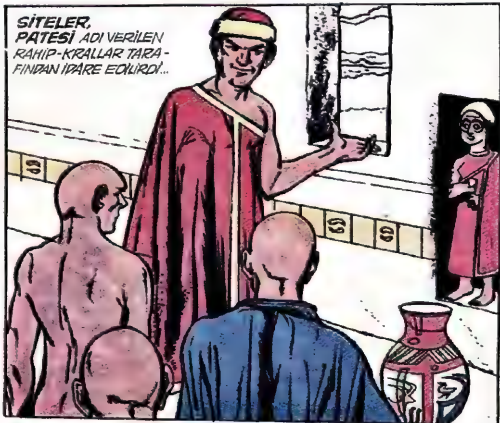
SÜMER SİTELERİ AYNI BÖLGEDE
YER ALMALARINA VE AYNI KÜLTÜRÜ
PAYLAŞMALARINA RAĞMEN, HENÜZ
BİR SÜMER DEVLETİNDEN SÖZ
ETMEK MÜMKÜN DEĞİLDİ...



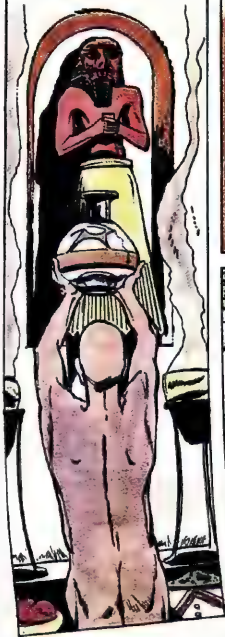


FAKAT YILLAR
SONRA YILINAN
SİTELERİNDE DE
GÖRÜLECEĞİ
GİBİ, HER SÜ-
MER SİTESİ..
İÇİSLERİNE
BAĞIMSIZDI...

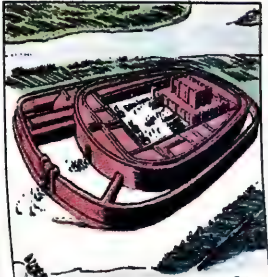
SİTELER,
PATESİ ADI VERİLEN
RAHIP-KRALLAR TARA-
FINDAN İDARE EDİLİRDİ...



**SÜMER TANRILARI,
HAYATIN VE KRALLIK
HAZİNESİNİN KORUYU-
CUSUYDULAR...**

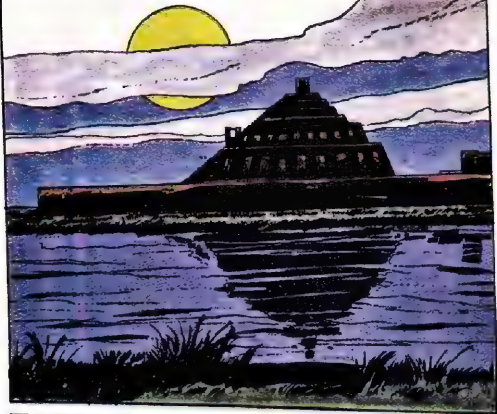


**RAHİP-KRAL PATESİ,
TANRILARIN ELÇİSİ
DURLIMUNPAYDI...**



**SİTEDE ÇEVRESİNDEKİ KRALLIĞA
AIT BİNALARIN KÜMELENDİĞİ EN
ÖNEMLİ YAPI...**

... **TAPINAK-SARAYDI...** İDAREYLE İLGİLİ
BÜTÜN KARARLAR BURADA ALINIRDI...



BAZEN BİR **SÜMER** SİTESİ,
BİR DİĞERİNİN ÜZERİNDE HAK
İDDİA ETMEK ÜZERE HAREKETE
GEÇERDİ...





**ÇOK ESKİ BİR
SÜMER EFSANESİ,
KİŞ SİTESİNİN SA-
MI ASILLI KRALI
AGGA'NIN, LIRUK
SİTESİ KRALI İLE
YAPTIĞI MÜCADELEYİ
ANLATIR...**

**AGGA'NIN SEHRİ KÜŞATMASI ÜZERİNE RAHİP-KRAL
GILGAMİŞ, BİR TÜR SENATO DURLUMUNDA OLAN İHTİYARLAR
MECLİSİ'Nİ TOPLANTIYA ÇAĞIRMISTIR...**



**MECLİSİN, SEHRİN TESLİM
EDİLMESİ YOLUNDA BİR KA-
RAR ALMASINA RAĞMEN....**



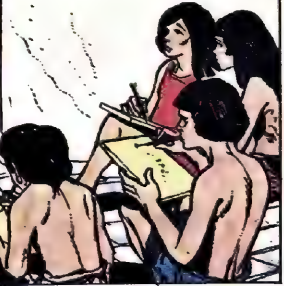
... GILGAMIŞ, ELİ
SİLAH TUTAN HERKE-
SİN SAVAŞ ALANINDA
YERİNİ ALMASINI
İSTER...

TOPLANAN ORDU, KISA SÜREDE
KUSATMAYI YARAR VE AGGA'NIN
KUVVETLERİNİ GERİ ÇEKİLMEK
ZORLUNDA BIRAKIR...





TABİ Kİ GÜNÜMÜZ İNSANI
BÜTÜN BUNLARI **SÜMERLER**'İN
M.Ö. 3000 YILLARINDA **YAZIYI**
BULMALARI SAYESİNDE ÖĞRE-
NEBİLMİŞTİR...



BASLANGIÇTA SÜMER YAZISI,
KELİMELERİN **RESİM** VE **SEM-**
BOLLERLE İFADESİ
SEKLİNDEYDİ...



RESİMLE ANLATIM, ZAMANLA
DAHA BASİT SEKİLLER HALİNİ
ALDI.. ARTIK RESİM KULLANIL-
MIYORDU...



DAHA SONRA BU YAZIYA,
ÇIYIYE BENZER İSARETLERİNDEN
DOLAYI **CİVİ YAZISI** ADI
VERİLDİ...

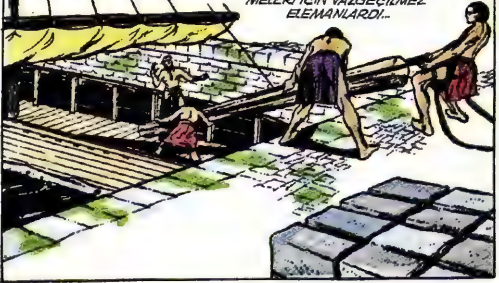
YAZIYLA BİRLİKTE OKULLAR AÇILDI...
MEDENİYETİN YARATTIĞI YENİ BİR
MESLEK OLAN KÂTİPLİK DOĞDI...



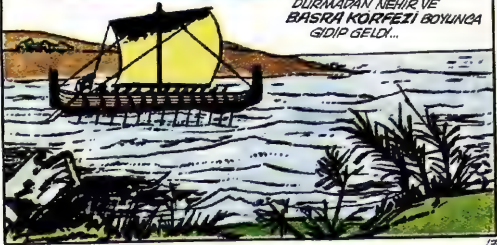
KÂTİPLER, YAZININ YANISIRA
ARİTMETİK VE GEOMETRİ'DE BİLMEK
ZORLUNDAYDI. TABİ, BU ARADA, TİC-
ARETİ GELİSTİRMEK AMACIYLA BULU-
NAN AĞIRLIK VE UZUNLUK
ÖLÇÜLERİ HAKKINDA DA BİLGİ
SAHİBİ OLDUKLARINDAN
EMİNİZ...



ZİRA TİCARET, **SÜMERLER** İÇİN ÇOK
ÖNEMLİDİ... KERESTEYE, DAYANIKLI YAPI
TASLARINA VE MADENE İHTİYAÇLARI VARDI..
BÜTÜN BUNLAR, ONLARIN EKONOMİK GELİŞ-
MELERİ İÇİN VAZGEÇİLMEZ
ELEMANLARDI...



BU TEMEL İHTİYAÇ MADDELERİ
UZUN YILLAR KOMSU ÜLKELER
VE DAHA UZAK MEMLEKETLER-
LE YAPILAN ALIŞVERİŞTE
ELDE EDİLDİ.. YELKENLİLER
DURMADAN NEHİR VE
BASRA KÖRFEZİ BOYUNCA
GİDİP GELDİ...



KERVANLAR İÇİN YENİ
YOLLAR BULUNDU... MALLAR,
KATIR YA DA ÖKLÜZLERİN
ÇEKTIĞİ ARABALARLA
TAŞINIRDI...

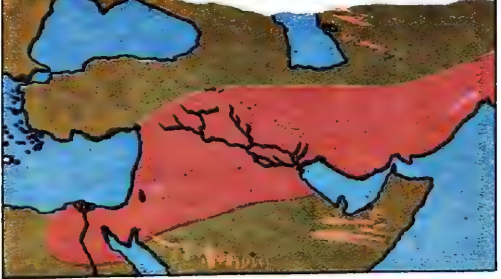


İNSANLIK TARİHİNİN
TEMEL BULUŞLARINDAN
BİRİ OLAN **TEKERLEK**,
İLK KEZ **SÜMERLER TA-**
RAFINDAN BULUNMUŞ
OLUP...



... SOPALARLA BİRBİRİNE
TUTTURULAN ÜÇ AYRI TAHTA PAR-
ÇASINDAN MEYDANA GELİRDİ...

TÜM MEZOPOTAMYA, MISIR VE SURİYE,
SÜMERLER'İN PAZARI DURUMUNDAYDI...
DAĞLARI VE ÇÖLLERİ AŞAN KERVANLAR, BU
DÖNEMDE **İNDUS** VADİSİNE KAPAR
UZANDILAR...



EKONOMİK İLİŞKİLERİN
GELİŞMESİ SONUÇLI COĞRAFI
BİLGİLER ARTTI.. ÜLKE GELİŞMİŞ
BİR KARAYOLU AĞIYLA KAPLANDI...



AYNI SEKİLDE BU TEMASLAR SIRASINDA
KARŞILAŞILAN FARKLI GELENEK- GÖRENEK,
LİSAN, BİLİM VE TEKNİK SAYESİNDE KÜLTÜREL
ALANDA DA BİR ALIŞ-VERİŞ GERÇEKLEŞTİRİLMİŞ OLUYORDU...



TARİHİN EN ESKİ YAZILI BELGELERİNDEN
BİRİ OLAN **SÜMER** TABLETLERİNİN BAŞLI-
CALARI, RESMİ KAYITLAR, ANLASMALAR VE
TİCARİ VESİKALARDI. BUNLARIN ÇOĞUNDA
AĞIRLIK MERKEZİNİ EKONOMİK İLİŞKİLER
OLUŞTURULDU...





MÖ. 2800-MÖ. 2470 YILLARI ARASINDA **SÜMER** TARİHİ, EN PARLAK DEVRİNİ YAŞADI...



KÜLTÜREL ALANDA ÖNEMLİ GELİŞMELER KAYDEDİLDİ.. MİMARİDE KEMER, KÜBBE VE TONUZ KULLANILMAYA BAŞLANDI...

HEYKELCİLİKTE, KILI TOPRAĞIN YERİNİ,
KİREÇTASI VE KAYMAKTASI ALDI...



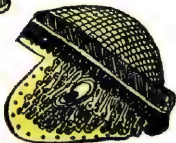
... BİR KADIN BÜSTÜNDE, ÖN-
CELİKLE SADELİK GÖZE ÇARPAR.
BU SADELİK, DUA EDER DURUM-
DA YONTULAN HEYKELLERDEKİ
SABİT VE DIŞARI DOĞRU FİRLA-
MİS BAKIŞLAR-
LA TEZAT HA-
LİNDEDİR...



GENELLİKLE NORMAL ÖLÇÜLERDE YA-
PILAN HEYKELLERDE FARKLI STİLLER
KULLANILDIĞI GÖRÜLÜR.. MESELA;
YUKARIDA GÖRÜLEN **URUKLU**....



SÜMERLİ USTALARIN
İSLEDİKLERİ ALTIN,
GÜMÜŞ VE BAKIR
ÖRNEKLERİ, META-
LLURİ VE KUYUMCULUK
ALANINDA ULAŞTIK-
LARI SEVİYEYİ
GÖSTERİR...



LIR KRALLARININ MEZARLARINDAN
ÇIKARTILAN ALTIN HEYKEL VE EŞYALAR,
BU SEVİYENİN BİR DELİLİDİR...

M.Ö. 2800-M.Ö. 2470 ARASINA RASTLAYAN "ALTIN ÇAĞ"
SÜRESİNDE UR KENTİ, ULUSLARARASI TİCARETİN MERKEZİ
HALİNE GELDİ. BAŞLICA SATIN ALINAN ÜRÜNLER, KIYMETLİ TAŞ
VE MADENLER, KERESTE, ASFALT, İNŞAAT VE GEMİ YAPIMLA-
RINDA KULLANILAN ÖTEKİ TEMEL İHTİYAÇ MADDELERİYDİ...



ÜLKEYE HAMMADDE ŞEKLİNDE GİREN BU MALLAR,
SÜMERLİ USTALAR TARAFINDAN İŞLENEREK, DIŞARAYA MAMUL
HALDE SATILINORLARDI...

BÜTÜN BU GELİŞMELERİN SONUÇU
OLARAK, YÖNETİMİLE İLGİLİ BİR SÜRÜ
PROBLEM... ORTAYA ÇIKTI...



BUNLUN ÜZERİNE RAHİP-KRAL,
GÖREVLERİNİN BİR BÖLÜMÜNÜ
PAYLAŞMAK ZORUNDA KALDI VE
İKİ ÖNEMLİ SEKTÖR DOĞDU...



BUNLARDAN BİRİ, DİNİ
GÖREVLERİNİN YANI SIRA
EKONOMİK FAALİYETLERİ DE
DÜZİLTMEYİ ÜSTLENEN
RAHİP SINIFI...

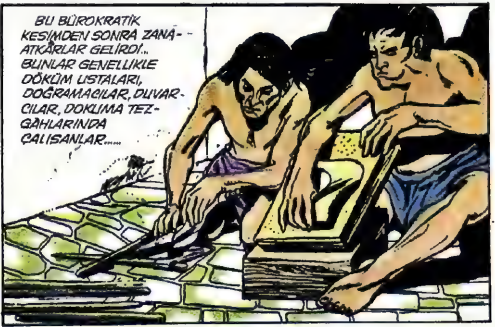
..... DİĞERİ, SAYILARI EKONOMİK
GELİŞMEYE PARALEL OLARAK AR-
TAN TİCCAR SINIFYDI...



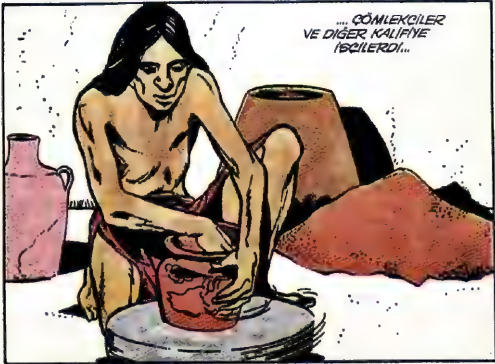
HALKIN BİR BASKA KESİ-
MİNİ, DEVLET HİZMETİNDE
ÇALIŞANLAR OLLUŞTURMAK-
TAYDI.. BUNLARIN OĞUNLUĞU
KÂTİPLERDİ...



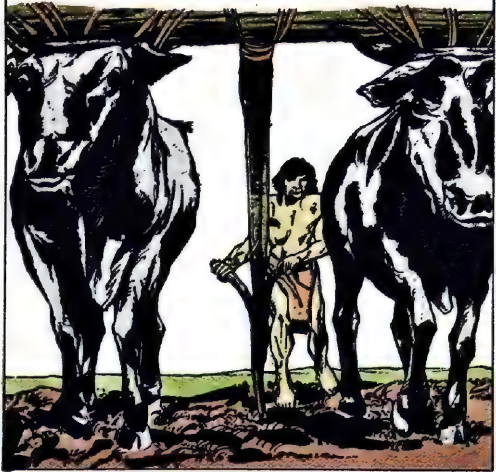
BU BÜROKRATİK
KESİMDEN SONRA ZANA-
ATKÂRLAR GELİRDİ..
BUNLAR GENELLİKLE
DÖKÜM USTALARI,
DOĞRAMACILAR, DUVAR-
CILAR, DOKLİMA TEZ-
GAHLARINDA
ÇALISANLAR.....



.... ÇÖMLEKCİLER
VE DİĞER KALİFİYE
İŞÇİLERDİ...



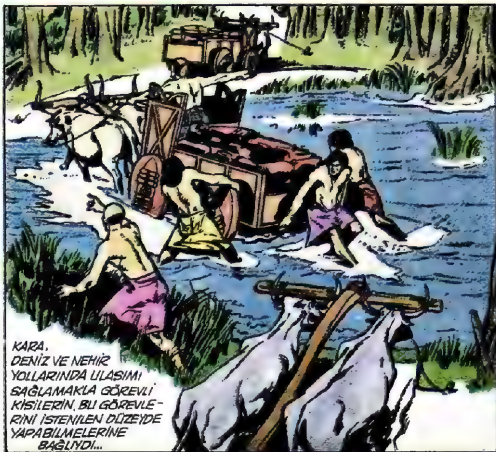
EN ALT SIRADA KÖYLÜLER YER ALIRDI.. KALABALIK BIR GRUP
OLUSTURAN KÖYLÜLERİN FAALİYETİ TARIMA DAYANIYORDI...



KÖYLÜLER TARIM
VE HAYVANCILIĞIN
YANI SIRA, SULAMA
ÇALIŞMALARINDA DA
BULUNURLARDI...
ZİRA ÜRÜNÜN YETERLİ
OLUP OLMAMASI
BUNA BAĞLIYDI...



DİS TİCARETİN ARTMASI, GEMİCİLİĞİN VE
DENİZCİLİĞİN İLERLEMESİNE...



KARA,
DENİZ VE NEHİR
YOLLARINDA ULAŞIMI
SAĞLAMAKLA GÖREVLİ
KİŞİLERİN, BU GÖREVLİ-
RİNİ İSTENİLEN DÜZEYDE
YAPABİLMELERİNE
BAĞLIYDI...

HER SİTE DÜZENLİ
BİR ORDUYA SAHIPTİ...

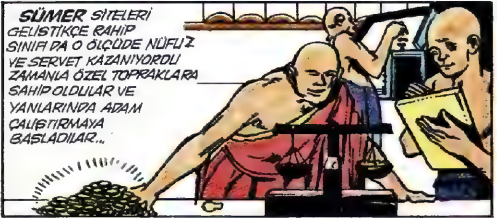


ASKERLER BARİŞ
ZAMANINDA SİVİL ALAN-
LARDA HİZMET VERİR-
LERDİ...

BÜTÜN VATANDAŞLAR ÖZGÜRDÜ...
KÖLELER, SAVAŞ ESİRLERİ, YABANCI ÜLKE-
LERDEN KAÇIRILARAK, YA DA PARAYLA SATIN
ALINARAK GETİRİLEN KİMSELERDEN
OLUSURDU...



SÜMER SİTELERİ
GELİSTİKÇE RAHİP
SINIFI DA O ÖLÇÜDE NÜFUZ
VE SERVET KAZANIYORDU
ZAMANAİ ÖZEL TOPRAKLARA
SAHİP OLDULAR VE
YANLARINDA ADAM
ÇALIŞTIRMAYA
BAŞLADILAR...



ARTIK SARAY VE
TAPINAK BİR BÜTÜN
OLMAKTAN UZAKTI...



MÖ. 2500 YILINA DOĞRU **LAGAŞ**,
DİĞER **SÜMER** SİTELERİ ARASINDA
BELLİ ÜSTÜNLÜK KAZANDI...



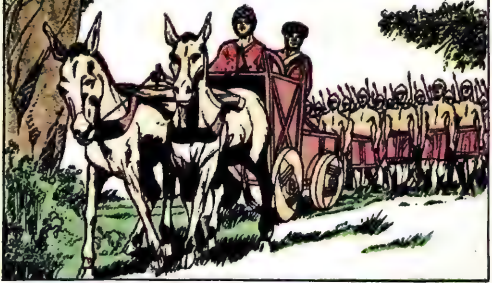
**RAHIP-KRALLARI URUK-
KAGİNA**, BİR ARIŞTOK-
RAT OLMAYIP, TİCCAR
SINIFINDAN GELMEYDİ...
BAŞA GEÇER GEÇMEZ,
RAHİPLERİN YETKİLERİ-
Nİ KISMA YOLUNA GİTTİ.
AYNI ŞEKİLDE **MISIR**
FİRAVLINLI **EHNATON**
DA BİRKAÇ...



...ASIR SONRA BU YOLU DENEYE-
CEKTE... TARİHİN İLK REFORMCUSU
OLAN **URUKKAGİNA**, ÜLKENİN
YÖNETİMİNDE YENİ KURALLAR KOY-
DU VE ÇEŞİTLİ KANUNLAR
HAZIRLADI...



URAKAGINA'NIN YEDİ YIL SÜREN
SALTANATI SONUNDA KARİŞIKLIKLAR
MEYDANA GELDİ VE **UMMA** KRALI
LUGALZAGİZİ, LAGAŞ'I ELE GEÇİRDİ...



ŞEHİR YERLE BİR EDİLDİ...
TAPINAK VE SARAYLAR
YOK OLDU...

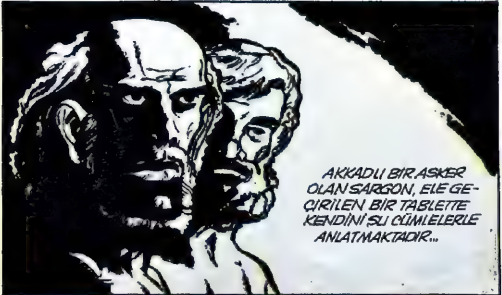


BUNU TAKİP EDEN DÖNEMDE **URUK**,
UR VE **LARSA** SİTELERİ DE AYNI
AKİBETE UĞRADILAR...



ORTA VE YUKARI **MEZOPOTAMYA**'DAN AKDENİZ'E KADAR
OLAN BÖLGELER, LUGALZAGI'NIN
HAKİMİYETİNE GİRDİ...

ONUNLA BAŞA ÇIKMAK ARTIK **SAMİ** İRKİNDAN
GELEN **AKKADLI SARGON**'A DÜŞLÜYORDU...

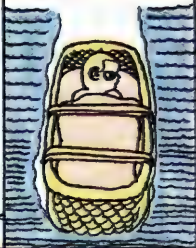


AKKADLI BİR ASKER
OLAN **SARGON**, ELE GE-
ÇİRİLEN BİR TABLETTE
KENDİNİ ŞU CÜMLELERLE
ANLATMAKTADIR...

"ANNEM YOKSUL BİR KADINDI..
BABAMI İSE HİÇ TANIMADIM.."



"ANNEM BENİ DOĞUR-
DUKTAN SONRA BİR
SEPET İÇİNDE İRMAĞA
BIRAKTI.."



"AKINTIYLA
AKKI'YE SÜRÜKLENDİM.. O SIRADA
İRMAKTAN SU DOLDURMAYA GELEN
BİR SAKA, BENİ KURTARDI VE
BÜYÜTTÜ.."

"KRALİÇE İSTHAR'IN BANA AŞIK
OLMASI KADERİMİ DEĞİŞTİRDİ
VE 55 YIL BOYLUNCA ÖLKEYİ BEN
İDARE ETTİM.."



SARGON, ÖTEKİ SAMİ ŞİTELERİNİN DE
DESTEĞİYLE, LUGALZAGİ'NİN ELİNDE
BULUNAN YERLERİ GERİ ALDI...



...VE ONU KENDİ TOPRAKLARINDA
YENİLGİYE UĞRATTI...



ESİR ALINAN LUGALZAGİZİ,
İKTİDARI SIRASINDAKİ SALDIRGAN
POLİTİKA SEBEBİYLE CEZALAN-
DIRILDI...



BİR SÜMER KENTİ
OLAN NİPPUR'DA, TANRI
ENLİL'E ADANMIŞ OLAN
TAPINAGIN ÖNÜNDE, BİR
KAFESE KONULARAK
TEŞİR EDİLDİ...

SARGON, GERÇEK BİR ASKER
VE ALÇAKGÖNÜLLÜ BİR DEVLET
ADAMIYDI...



MEZOPOTAMYA'DAKİ SAMİ
ŞİTELERİNİ BİRLEŞTİRDİ...

SÜMER KENTİNİ ALDI...
İDAREYİ DEĞİŞTİRMEYEREK
SADECE ŞEHRİ VERGİYE
BAĞLADI...



5.000 KİŞİDEN OLUŞAN GÜÇLÜ BİR
ORDU DESTEĞİNDE, BÜYÜK BİR
İMPARATORLUK KURDU...



YALNIZ BİRLİĞİ SAĞLAMAK-
LA KALMADI, SINIRLARINI....



.... BASRA KÖRFEZİNDEN
TAURUS NƏHRİNE, AKDE-
NİZ'DEN ASUR VE ELAM'
IN DAĞLIK BÖLGELERİNE
KADAR GENİŞLETTİ...

DENİZ, KARA VE NEHİR TİCARETİNİ
KONTROLUNA ALDI... ARTIK DOĞU'NUN
TEK HAKİMİ SARGON'DU...



BU YOLLARIN ÇOĞU SÜMERLER
TARAFINDAN AÇILMIŞTI VE KİSMEN
ONLAR TARAFINDAN KULLANILMA-
LARI DEVAM EDİYORDU...



SARGON HANEDANININ SALTANATI,
YAKLASIK İKİ ASIR SÜRDÜ. BU DÖNEMDE
İMPARATORLUĞUN MERKEZİ AGADE İDİ...



İMPARATORLUĞA BAĞLANAN
BÖLGELERLE MERKEZ ARASIN-
DA KÜLTÜR ALIŞVERİŞİ DOĞDU..



MİTLER, EFSANELER, HATTA
SÜMER DİLİ BİLE, SAMİ KÜLTÜ-
RÜNÜN BİR PARÇASI HALİNE
GELDİ VE İKİ TOPLUM BİRBİRLİ-
RİYLE KAYNAŞTI...



**SARGON TARAFIN-
DAN KURULMUŞ OLAN
HANEDANIN SON KRALI,
TORUNU NARAMSIN
İDİ.. NARAMSIN BİRLİĞİ
KORUMA YOLUNDA BİRÇOK
SAYASA KATILOI...**



**50 YIL SÜREN SALTANATI BOYLUNCA
EKONOMİ, KÜLTÜR VE SANAT ALANLA-
RINDA BÜYÜK İLERLEMELER KAYDE-
DİLDİ.. ANCAK KENDİSİNDEN SONRA
BAŞA GEÇENLER ONUN KAPAR
BAŞARILI OLMADILAR..**

BAZI **SÜMER** ŞİTELERİ BU DÖNEMDE
BAĞIMSIZLIKLARINI KAZANMAK İSTEDİLER.
ŞE DE, İSYANLAR KISA SÜREDE
BASTIRILDI...



DOĞU'NUN TEK HAKİMİ OLAN İMPARATORLUK,
BÜYÜK BİR İHTİMALLE SÜMERLERDEN YARDIM
ALAN VE **MEZOPOTAMYA**'NIN DAĞLIK
BÖLGELERİNDE YASAYAN **GUTİLER**
TARAFINDAN YOK EDİLDİ...



SÜMER VE AKADLAR TARAFIN-
DAN BARBAR OLARAK NİTELE-
NEN BÜSERT DAĞ ADAMLARI
M.Ö. 2285 YILLARINDA MEZOPO-
TAMYA'YA EGEMEN OLDU-
LAR...



LUR VE LURUK SEHİRLERİ YAGMA EDİLDİ.
AKILLI DAVRANARAK SAVAŞA GİRMEYEN ÖTEKİ SEHİRLER
AZ BİR ZİYANLA KURTULMAYI BAŞARDILAR...

ANCAK AKADLAR O KADAR SANSIZ
DEĞİLLERDİ.. NİTEKİM BASKENTLERİ
AGADE, BÜ AKINLAR SIRASINDA
TEMELLERİNE KADAR YERLE
BİR EDİLDİ...

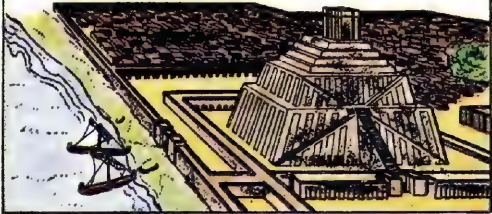


TARİHİ KAYNAK-
LAR, YAKILAN TARLA-
LARDAN, TUTSAK
EDİLMİŞ BİR TOPLU-
LUKTAN SÖZ EDER...

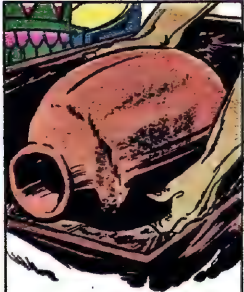


GUTİLERİN İSTİLÂSİ
SIRASINDA MEZOPOTAM-
YA LI BAZI KRAL AİLELERİ
URUK'A SİĞİNMIŞLARDI..

*BU DÖNEMDE 200.000 NÜFUSLU LAGAS ŞEHİRİ, GUTİLERE
TÂBİ OLMAKLA BERABER KALKINMASINA DEVAM ETTİ...*



LAGAS KRALI GUDEA
EKONOMİYİ YENİDEN DÜZE-
NE SOKTU VE DİĞER ŞİTELER
ÜZERİNDE HAKİMİYET KURDU.



*BU DÖNEMDE TİCARET,
SARGON'UN İMPARATOR-
LUĞU SİRASINDA ULASILAN
SINIRLARIN DA DIŞINA
TASTI...*



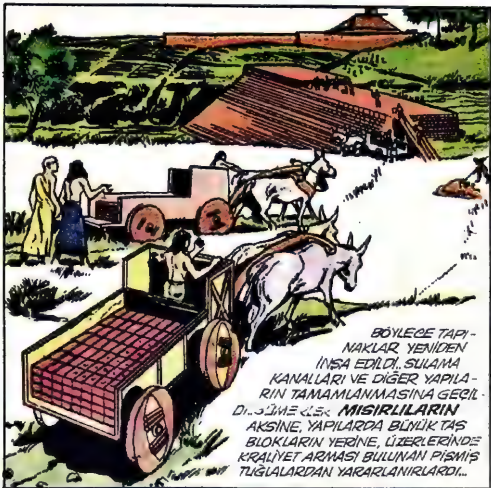
GUDEA BU SINIRLARA
ASKERİ ALANDA ELDE ETTİĞİ
BAŞARILAR SAYESİNDE DEĞİL,
AKSİNE, DİPLOMATİK VE TİCARİ
YOLLARDAN ERİŞMİŞTİ...



BELKİ KERVANLAR
GÜTİ TOPRAKLARINDAN
HER GEÇİŞLERİNDE BELLİ
BİR ÜCRET ÖDÜYÖRLERDİ
AMA....



.... ÖNEMLİ OLAN,
HIÇ OLMAZSA, ÜLKENİN
BİR BÖLÜMÜNDE RE-
FAHA KAVULUSULMUŞ
OLMASI YDI...



...SÜMERLERİN KÜLTÜREL ALANDA
AKADLARDAN ETKİLENDİKLERİ
GÖRÜL-
MEKTE-
DİR...



ETKİLENME, SÜMER
HEYKELTRASLIĞI VE Kİ-
YIMCULUĞUNDA DA DEVAM
EDER. BU DÖNEME AİT
HEYKELLERDE, KİŞİLER
BÜTÜN ÖZELLİKLERİNE
SADIK KALINARAK CAN-
LANDIRILMIŞLARDIR..

ZENGİN BİR KENT OLAN **LAGAŞ**'İN
BARİSSEVER HALKI, GÜTİLERİN
BOYLUNDURLUĞUNDA DAHA FAZLA
KALMAZDI...



ONLARI KURTARMAK,
URUK KENTİNİN RAHİP-
KRALI **UTU-HEGAL**'E
DÜSTÜ...





140 YIL İKTİDARDA KALMAK,
GÜTLERİ YIPRATMIŞTI...



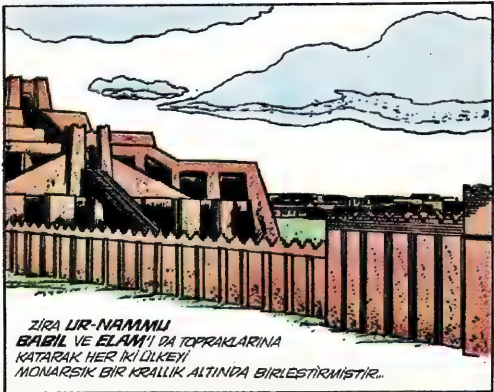
SON BARBAR KRAL TIRIKAN, M.Ö.
2136'DE LUTU-HEGAL'İN ORDUSUNA
YENİK DÜŞTÜ. ASKERLERİ SAVAŞ ALANINI
TERK EDEREK DAĞLARA KAÇTILAR...

UTU-HEGAL'IN KAZANDIĞI ZAFER, BÜTÜN SÜMER ÜLKESİNDE ÇOŞKUYLA KUTLANDI. ARTIK BAĞIMSIZLIK GERİ GELMİŞTİ. AMA BU URUK KENTİNİN ÜSTÜNLÜĞÜNÜN DİĞER SİTELERCE KABUL EDİLECEĞİ ANLAMINA GELMEMELİYDİ.



ŞEHİR DEVLETLERİ ARASINDAKİ ÇEKİŞMELERE ÖRNEK OLARAK UR-NAM-MU'NUN, M.Ö. 2104 TE UTU-HEGAL'E BASKALDIRARAK III. UR SÜLÂLESİNİ KURMASI GÖSTERİLEBİLİR...

SÜMER UYGARLIĞININ
DÖRÜK NOKTASINA ULAŞTIĞI
BU DÖNEME **SÜMER-AKAD**
DEVİRİ ADI VERİLİR...



ZİRA UR-NAMMU
BABİL VE ELAM'I DA TOPRAKLARINA
KATARAK HER İKİ ÜLKEYİ
MONARŞİK BİR KRALLIK ALTINDA BİRLEŞTİRMİŞTİR...

III. UR SÜLALESİ DEVRİNDE, MERKE-
ZİYETÇİ BİR YÖNETİM HAKİMDI... ANCAK
HER SİTENİN AYRI BİR İDARECİSİ
BULLINURDU...



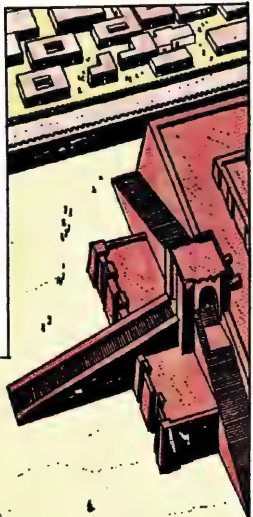
AYNI ŞEKİLDE HER SİTENİN
TANRISI AYRIYDI VE TANRI
ENLİL, BÜTÜN SİTELERCE
AYNI ORANDA SAYGI GÖRÜLDÜ...



KRALIN EN ÖNEMLİ YARDIM-
CISI, ESKİ İDARECİLER ARASIN-
DAN SEÇİLEN BAŞBAKANDI...



BİR SÜMER YERLEŞİM BÖL-
GESİ OLAN LUR SİTESİNİN KURUL-
DUĞU ALANIN UZUNLUĞU 500 m.
GENİŞLİĞİ 2500 m. İDİ. SOKAKLAR
DARDI. ÖYLE Kİ GEMİLERE, YA DA
KERVANLARA YÜKLENİLECEK OLAN
MALLAR, ANCAK HAMALLAR TARA-
FINDAN YA DA KATIRLARIN SIRTIN-
DA TAŞINABILIYORDU...

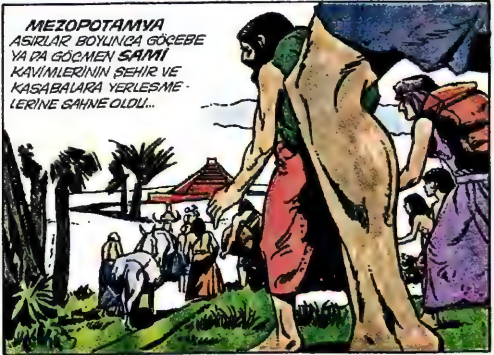


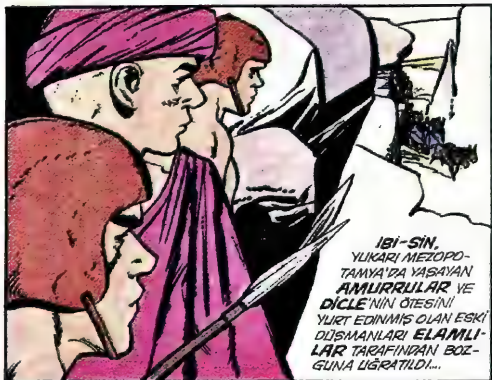
EN ÖNEMLİ YAPILAR, SIRASTIYLA,
YÜKSEK BİR TUĞLA DUVARLA ÇEVİRİLİ
KRALİYET SARAYIYLA, ZİGGURAT
ADLI, ÇOK SAYIDA KATTAN OLUŞAN
TAPINAKTI...

III. SÜLÂLENİN BEŞİNCİ KRALI
İBİ-SİN, AYNI ZAMANDA SÜMER-
LERİN DE SON HÜKÜMDARIDIR...



MEZOPOTAMYA
ASIRLAR BOYUNCA GÖÇBE
YA DA GÖÇMEN **SAMI**
KAVİMLERİNİN ŞEHİR VE
KASABALARA YERLEŞME-
LERİNE SAHNE OLDU...





IBI-SIN,
YÜKARİ MEZOPOTAMYA'DA YAŞAYAN
AMURRULAR VE
DİCLE'NİN ÖTESİNİ
YURT EDİNİMİŞ OLAN ESKİ
DÜŞMANLARI **ELAMLILAR**
TARAFINDAN BOZ-
GUNA UĞRATILDI....



... **VE SİMLERLER**
YOK OLDU...

DÖNEMİN KRONOLOJİK GELİŞİMİ

Anadolu'nun güneydoğusundaki Toros Dağları'ndan Basra körfezine kadar uzanan alanda yer alan Mezopotamya, tarihte iki büyük bölüme ayrılırdı:

1) Yukarı ya da Kuzey Mezopotamya

2) Aşağı ya da Güney Mezopotamya

Aşağı Mezopotamya, bugünkü Bağdat'ın kuzeyinden Basra körfezine kadar olan alanı kaplardı ve bölgenin adı **Kalde** idi. **Kalde**'nin kuzeyine **Akad**, güneyine ise **Sinear (Sümer)** denirdi.

Mezopotamya sözcüğünün anlamı "iki nehir arası" olup, bu bölge günümüzde Irak Cumhuriyeti'nin sınırları içinde kalmaktadır.

M.Ö. 7000

Mezopotamya'nın kuzeyi Paleolitik Çağ'dan itibaren yerleşime sahne olmuştur. Önceleri kuzeyde olan yerleşmeler, insanoğlunun bataklıkları kurutarak nehir taşkınlarını önleyebilmesinden sonra, son derece verimli Güney Mezopotamya'da kurulmaya başlar.

M.Ö. 5000

Bölgenin önemli Kalkolitik merkezleri ise, Bağdat'ın 70 km. kadar güneybatısında, Dicle kıyısındaki **Samarra**, Diyarbakır'ın 80 km. güneyinde, Yukarı Habur nehri üzerindeki **Tel Halaf** ile Güney Mezopotamya'daki **El Obeld**'dir.

M.Ö. 3500

Türkistan'dan geldikleri sanılan, Asya kökenli Sümerler, bu dönemde Aşağı Mezopotamya'da yerleştiler. Her yönüyle gelişmiş bir Neolitik kültürü yaşayan bu insanlar, tarımın arazi ve iklim koşullarına bağlı olduğunu biliyorlardı. Kilden evler inşa ederek önemli yerleşim merkezleri kurdular. Mimari yapılar ve heykellerden, şehircilik alanında ileri gittikleri anlaşılmaktadır.

Sümerler çok sayıda tanrıya taparlardı ve gelişmiş bir din kavramına sahiptiler.

M.Ö. 3500 - M.Ö. 3100

Bu dönemde çömlekçilik gelişti. Toprak kapların üzerini renkli desenlerle süslüyorlardı. Çömlekçilikte tornanın kullanımı ve tuncun işlenmesi de bu döneme rastlar.

M.Ö. 3200

Henüz yazının bulunmadığı bu dönemde kuzeyde Ninova'dan (Ninive), güneyde Basra körfezine kadar uzanan alanda yer alan şehirler tek bir yönetim altında birleşmeyip, hepsi ayrı birer **şehir-devletiydi**. Her şehir kendi sınırları içinde bağımsızdı. Her birinin ayrı **rahip-kralı** (patesi), ayrı bir yönetimi, ordusu ve tanrıları vardı. En önemli şehirler şunlardı: **Uruk** (bugün Varka), **Ur** (bugün Mukayer), **Eridu** (Ebu-Şehreyn), **Larsa** (Senkerek), **Lagaş** (Tello), **Nippur**, **Kiş** (El Ahimer), **Babil**, **Ninova** (Koyuncuk) vd.

M.Ö. 3000 - M.Ö. 2470

Sümerler M.Ö. 3000 yıllarına doğru çivi yazısını buldular ve tarihöncesi dönem sona erdi. Sümer uygarlığının M.Ö. 2470 yılına kadar süren gelişme devri başladı. Güzel sanatların yanı sıra el sanatlarında, denizcilikte, ticaretle ileri gidildi. Altın ve gümüşün işlenmesine başlandı. Silah üretiminde tunçtan yararlanıldı. Tapınaklar, saraylar, antrepolar inşa edildi. Bu arada en önemli yapılar, çok katlı piramitler olan "**ziggurat**"lardı. Ayrıca surlar, sur kapıları, rampalar, su kanalları, gemiler, arabalar her tür eşya yapıldı. Müzik aletleri imal edildi: harplar, lirler. Uygarlık alanındaki bu gelişmeye paralel olarak askerlik alanında da bazı üstünlükler sağlandı. Şehir-devletleri birbirlerinin üstünde egemenlik kurma yoluna gittiler. Örneğin Lagaş kralı **Eannatum**, I. Ur sülalesini yıktı. Ancak reform yanlısı kral **Urukagina** devrinde en parlak dönemini yaşayan Lagaş'ın egemenliğine, Sümer İmparatorluğu'nu Basra körfezinden Akdeniz'e kadar genişletmiş olan Ur kralı **Lugalzagizi** tarafından son verildi.

M.Ö. 2600

Bölge Sami ırkından olan Akadların istilasına uğradı. Akadlar ve Sümerler, uzun bir süre bir arada ve barış içinde yaşadılar.

M.Ö. 2470 - M.Ö. 2285

M.Ö. 2470'ten itibaren Akadlar, kralları **Sargon** komutasında bütün Mezopotamya'yı ellerine geçirdiler. Topraklarını Asur'a ve Elam'a kadar genişleten kral Sargon, "dünyanın dört bir yanının hâkimi" sanını aldı. Ancak torunu **Naram-Sin** dışında kendisinden sonra başa geçenler, onun kadar başarılı olamadılar.

M.Ö. 2285 - M.Ö. 2132

Mezopotamya'nın Gutiler Tarafından İstilas: Kuzeybatıdaki Zagros Dağları'ndan ovaya inen Gutiler, Akad Krallığı'nı tarih sahnesinden sildiler. Bu kısa dönemde Ur, Uruk ve Lagaş gibi şehirler, bağımsızlıklarını bir ölçüde koruyabilmişlerdi. IV. Uruk sülalesinin kralı **Utu-Hegal**, Mezopotamya'daki Guti egemenliğine son verdi.

M.Ö. 2100

Lagaş kralı **Gudea** ile birlikte Mezopotamya'da yeni bir gelişme dönemine girildi. Sanat alanında, klasik sayılabilecek değerde eserler gerçekleştirildi. Ekonomi alanında büyük başarılar elde edildi.

M.Ö. 2124 - M.Ö. 2000

Sümerlerin yeniden tarih sahnesine çıkmaları bu döneme rastlar. Sümer-Akad Çağı adı verilen bu dönemde, Sümer ve Akad şehirleri, tek bir merkezden yönetilmeye başladı. Kültür ve sanat alanında büyük gelişmeler kaydedildi. Düzenli bir ticaret sayesinde Ur kenti ekonomik açıdan kalkındı. III. Ur sülalesinin kurucusu, rahip-kral **Ur-Nammu** ve oğlu **Şulgi** zamanında Elamlılar ve Zagros Dağları'nın eteklerinde yaşayan topluluklar, egemenlik altına alındılar. Onun ve oğlu **Şulgi**'nin hazırlattığı "**Kanunlar**" la, Lagaş kralı **Urukagina**'nın düzenlediği ilk sosyal belgeler, I. Babil kralı **Hammurabi**'nin kanunlarının özünü teşkil eder.

RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

GELECEK SAYI:
BABİL VE ASUR

RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ



ANTİK ÇAĞDA ASYA II

KARACAN

Babil ve Asur

BAYİNİZDEN
ŞİMDİDEN AYIRTINIZ